

ضرورت پاک کردن یک صورت مسئله؟؟؟

سعید مهذب ترابی

مدیر عامل شرکت مهندسی قدس نیرو

رئیس انجمن علمی مدیریت مصرف انرژی ایران

یکی از رویکردهای سیاستگذاری انرژی در دودهه اخیر، برقرار نمودن چاههای کشاورزی با هدف کاهش شدت مصرف انرژی در این بخش و خصوصاً صرفه جویی در مصرف گازوئیل بوده است. این رویکرد در قانون اصلاح الگوی مصرف وقوانین سنواتی بودجه کشور نیز به ان تاکید شده است

۱ - بند ل تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کشور:

وزارت نفت مکلف است در راستای اجرای ماده ۲۴ قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۲۳/۴/۱۳۸۹، نسبت به تأمین اعتبار برقرار کردن حداقل بیست (۲۰٪) از چاههای کشاورزی اقدام نماید. وزارت نیرو و شرکتهای توزیع برق استانها موظفند با درخواست سازمان جهاد کشاورزی شهرستانها، برق چاهها را تأمین کنند.

۲ - بند م تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کشور:

دولت موظف است در ازای برقی کردن چاههای کشاورزی با منابع انرژی نوین از جمله انرژی خورشیدی به جای استفاده از سوختههای فسیلی، مبلغ معادل پرداختی بابت یارانه سوخت را به شرکتهای تولید برق از جمله خورشیدی پرداخت نماید و تجهیزات مربوطه را به کشاورزان تحویل دهد.

۳ - ماده ۲۹ قانون اصلاح الگوی مصرف:

وزارتخانه های جهاد کشاورزی و صنایع و معادن موظفند سالانه حداقل بیست درصد (۲۰٪) از پمپهای آب کشاورزی فرسوده و پرمصرف را از رده خارج و به همان نسبت به تأمین پمپهای آب جدید با مصرف انرژی استاندارد و بهینه سازی شده اقدام نمایند.

از سه تکلیف قانونی فوق که تقریباً در تمامی قوانین بودجه سالانه کشور به نوعی تکرار شده است؛ فقط پاراگراف آخر تکلیف ردیف یک توسط وزارت نیرو انجام شده است ((وزارت نیرو و شرکتهای توزیع برق استانها موظفند با درخواست سازمان جهاد کشاورزی شهرستانها، برق چاهها را تأمین کنند)) و تقریباً هیچ یک از متولیان مشخص شده در قانون تکالیف خود را در این زمینه انجام نداده اند و این موضوع باعث شده است وزارت نیرو به عنوان متولی تأمین اب و برق و تنها پاسخگوی این بخش به تنهایی جور تکالیف را بکشد و اختیاراتش هم در حد پاسخگویی به همه ذینفعان نباشد.

نتیجه رویکرد فوق در یک دهه اخیر به نحوی بوده است که طی دهسال حدود ۱۰۰۰۰۰ چاه کشاورزی برقرار گردد که بیشترین رشد مصرف برق طی دهه ۸۰ (۱۳۹۰-۱۳۸۰) با افزایش ۲/۵ برابری متعلق بخش کشاورزی بوده است. مصرف انرژی معادل این بخش از ۳۵ میلیون بشکه نفت خام در سال ۸۴ به حدود ۵۰ میلیون معادل بشکه نفت خام در سال ۹۱ رسیده است. سایر شاخصهای ایجاد شده از رویکرد فوق به شرح زیر است.

-میزان مصرف انرژی الکتریکی در سال ۹۱ در بخش مصرف کشاورزی کشور به ۳۰.۰۰۰ میلیون کیلووات ساعت بالغ گردیده است..

-رشد مصرف برق برای استحصال آب در بخش کشاورزی کشور سالانه رشدی حدود ۹ درصدی داشته است.

-برآوردها نشان میدهد که بین ۵۰۰۰ مگاوات تا ۶۰۰۰ مگاوات مولفه بار چاههای کشاورزی در پیک بار کشور وجود دارد.

-سرانه مصرف نهایی انرژی در بخش کشاورزی ۳ برابر متوسط جهانی است

- بیشترین یارانه برق به مصرف کنندگان انرژی به بخش کشاورزی پرداخت شده که معادل ۱۵ هزار میلیارد ریال در سال است.

-در دودهمی اخیر در مجموع در دوره ۸۸-۱۳۶۹ به طور متوسط ۵۹ درصد کل یارانه های پرداختی به بخش کشاورزی شامل یارانه انرژی بوده است.

-استفاده بی رویه از منابع آب زیرزمینی بخصوص در چاههای برقی شده و پایین بودن راندمان آبیاری کشور در حدود ۳۲ درصد

-بخش کشاورزی ۴ درصد از کل مصرف انرژی و ۱۷ درصد از مصرف برق کشور را به خود اختصاص میدهد

-از دیدگاه کشاورز راندمان کلی پمپهای برقی نسبت به پمپهای دیزلی ۳ برابر بالاتر است.

-برای استحصال آب با پمپ دیزلی در یک چاه سالانه ۸۴۵۰ لیتر گازوییل مصرف شده که شاخص مصرف ویژه انرژی معادل ۰.۰۷ لیترگازوییل بر متر مکعب آب میباشد.

- برای استحصال آب با الکتروپمپ برقی در یک چاه سالانه ۶۰۴۰۰ کیلووات ساعت برق مصرف شده که شاخص مصرف ویژه انرژی معادل ۰.۵ کیلووات ساعت بر متر مکعب آب خواهد بود.

یکی از شاخصها و ویژگیهای جدی که در رویکرد برقدار نمودن چاههای کشاورزی ایجاد شده است توسعه افزایش برداشت از ابهای زیر زمینی به علت عدم وجود محدودیت سوخت و مباحث اجتماعی و یا سیاسی منطقه ای است و از آنجا که عوامل مختلفی در تقاضای انرژی در بخش کشاورزی از قبیل شرایط اقلیم و آب و هوا - قیمت حامل های انرژی - حجم فعالیتها و میزان بهره برداری - ضریب مکانیزاسیون و خصوصا سطح ابهای زیر مینی موثر است لذا پیشنهاد میگردد در برنامه ششم توسعه کشور راهبرد کلی زیر مد نظر قرار گیرد:

- "عدم اتصال به شبکه برق سراسری چاههای اب کشاورزی"؛ فقط چاههای کشاورزی تا قدرت محدود با اعتبار و برنامه مشخصی در مناطق مشخص شده کشاورزی کشور از طریق سیستم های تجدید پذیر به صورت هوشمند برقدار شوند
- سالانه حداقل بیست درصد (۲۰٪) از پمپهای آب کشاورزی فرسوده و پرمصرف را از رده خارج و به همان نسبت به تأمین پمپهای آب جدید با مصرف انرژی استاندارد و بهینه سازی شده توسط متولیان ذیربط و با استفاده از اعتبارات قانونی اقدام نمایند.
- در هر صورت چاههایی برقدار شوند که از سیستم های استاندارد استفاده کرده باشند.

به نظر میرسد یکی از مواردی که پاک کردن صورت مسئله در کوتاه مدت جواب میدهد؛ توقف اتصال چاههای کشاورزی به شبکه سراسری برق در برنامه ششم توسعه است. در صورت اجرای برنامه فوق؛ امکان مدیریت مصرف بر انرژی و اب چاههای کشاورزی موجود ایجاد میگردد و ضمنا استفاده از منابع تجدید پذیر برای تامین برق چاههای جدید نهادینه و برای برنامه های بعدی توسعه کشورالگو پذیر میگردد.